

Kıbrıs Türk Ticaret Odası
Turkish Cypriot Chamber of Commerce

KKTC PİYASA FİYATLARI

ANALİZ RAPORU

ÖZET

COVID 19 salgını ile mücadelenin devletler açısından başarısı pandemi sonrasına ilişkin yaptıkları hazırlıkla ortaya çıkacaktır. Bu kapsamda, yapısal reformlarla güçlendirilmiş bir serbest piyasa ekonomisi ülkelerin elindeki en büyük koz olacaktır. Verimli bir piyasa ancak iyileştirilmiş bir yatırım ortamıyla mümkündür.

Digi Veri Araştırma Merkezi

KIBRIS TÜRK TİCARET ODASI

KTTO PİYASA FİYATLARI ANALİZ RAPORU

Kıbrıs Türk Ticaret Odası
Turkish Cypriot Chamber of Commerce

KIBRIS TÜRK TİCARET ODASI

Adres: 90, Bedrettin Demirel Caddesi, Lefkoşa - KKTC

Tel.: 0392 228 37 60 Faks: 0392 228 30 89

E-Posta: ktto@ktto.net

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	2
1.1. Yöntem.....	4
1.2. Kapsam.....	5
2. KKTC VE TÜRKİYE ARASINDA KARŞILAŞTIRMALI ÜRÜN FİYATLARI ANALİZİ	7
2.1. Ürünlerin Karşılaştırılması	9
2.1.1. Gıda Ürün Grubu.....	9
2.1.2. Temizlik Ürün Grubu.....	11
2.1.3. Kişisel Bakım Grubu	12
2.2. Ürün Gruplarının Karşılaştırılması	14
2.3. Tüm Ürünlerin Tek Sepette Karşılaştırılması.....	15
2.4. Süt Fiyatlarının Karşılaştırması	15
3. SONUÇ VE ÖNERİLER	16

1. GİRİŞ

COVID-19 pandemisi, yakın tarihte eşi benzeri görülmemiş bir sağlık krizi yaratmasının yanı sıra neden olduğu ekonomik ve sosyal zorluklarla yüz milyonlarca insanı etkilemiştir. Kontaminasyon yayılımını kısıtlamak amacıyla geliştirilen önlemler ekonomilerde çarpıcı daralmaya neden olmaktadır. OECD, Ekim ayında yayınladığı raporunda 2020 yılı sonunda dünya ekonomisinin % 4,2, Avro Bölgesinin ise % 7,2 oranında küçüleceğini öngörmüştür.¹ Bununla birlikte, 2020 yılında fiziki malların ithalat ve ihracatında % 13-32, doğrudan yabancı yatırımlarda % 40, uluslararası yolcu taşımacılığında % 44-80 oranında bir daralma tahmin edilmektedir.²³⁴ Bu göstergeler, COVID-19 sebebiyle hayatın olağan akışındaki yaşanan aksamalarla kaynaklansa da “yeni normalde” eski hareketliliğin ne kadar devam edeceği belirsizliğini korumaktadır.

2008 finansal küresel krizi ile başlayan, ABD-Çin arasındaki ticaret savaşlarıyla yoğunlaşan, COVID 19 salgınıyla derinleşerek daha fazla tartışılmaya başlayan “piyasalar ve devlet arasındaki dengelerin devlet lehine değişeceği” eğilimi giderek artmaktadır. Diğer bir anlatımla daha fazla devlet müdahalesinin olacağı, daha düşük büyüme oranlarının gerçekleşeceği ve küreselleşmeden geri adım (*slowbalization*) atılacağı bir ortamın oluşacağı ileri sürülmektedir.⁵ İnsanların refahı açısından önemli bir tehdit olarak görülen bu eğilimlere karşı olan yaklaşımlar ise pandeminin yıkıcı etkisinden hızla kurtulmanın yolunu daha fazla liberalleşme ve daha fazla küresel işbirliklerinde aramaktadır.⁶ Bu kapsamda, pandemi ile mücadelenin ilerleyen safhalarında devletler açısından başarının tanımı netleşerek pandemi sonrasına hazırlık için yapısal reformlarla güçlendirilmiş bir serbest piyasa ekonomisi hedefi ön plana çıkarılmaktadır.

¹ OECD, <https://www.oecd.org/economic-outlook>, Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021

² WTO, Trade set to plunge as COVID-19 pandemic upends global economy, https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm, Erişim Tarihi: 3 Ocak 2021.

³ Steven A. Altman, “Will Covid-19 Have a Lasting Impact on Globalization?”, Harvard Business Review, 20 Mayıs 2020, <https://hbr.org/2020/05/will-covid-19-have-a-lasting-impact-on-globalization>, Erişim Tarihi: 4 Ocak 2021.

⁴ “Global Outlook: bleak picture for international commerce”, The Economist Intelligence Unit, <https://www.eiu.com/n/global-outlook-bleak-picture-for-international-commerce/>, Erişim Tarihi: 4 Ocak 2021.

⁵ Dani Rodrik, “Making the Best of a Post-Pandemic World”, Project Syndicate, <https://www.project-syndicate.org/commentary/three-trends-shaping-post-pandemic-global-economy-by-dani-rodrik-2020-05?barrier=accesspaylog>, Erişim Tarihi: 4 Ocak 2021.

⁶ Richard Fontaine, <https://foreignpolicy.com/2020/04/17/globalization-trade-war-after-coronavirus-pandemic/>, Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.

Pek çok ülke pandemi süresince ekonomik faaliyetleri sekteye uğrayan işletmelere finansman desteği sunarak sosyal etkileri en aza indirme ve işletmelerin ayakta kalmasını kolaylaştırma sorumluluğu göstermiş, bunun yanı sıra pandemi sonrasında ekonomik faaliyetlere odaklanmayı ve etkinleşmeyi sağlayacak şekilde teknoloji kullanımını, kamusal hizmetlerin etkinliğinin artırılmasını ve yeşil ekonomi yaklaşımı ile ekonomide sürdürülebilirliğin desteklenmesini öncelikli politika haline getirmiştir.

KKTC’de pandemi süresince işletmelere yeterli desteğin sağlanamamış olması bir yana, pandemi sonrası için de herhangi bir hazırlık yapılmadığı gözlemlenmektedir. Bunun da ötesinde, pandeminin ilk günlerinde 1977 Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) Yasası kapsamında yayınlanan Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) Emirnameleri ile önce sağlık alanında tedarikteki aksamalar sebebiyle muayene eldivenleri, tıbbi maskeler ve benzeri malzemelerin fiyatları kontrol altına alınmış, daha sonraları da temel gıda ürünlerinde benzer yaklaşımın denendiği bir süreç yaşanmıştır.

KKTC’de yaşanan hayat pahalılığı⁷ dönem dönem gündeme gelmekte, söz konusu pahalılığın üretici, ithalatçı, toptancı veya perakendecilerin uyguladığı fiyat tarifesinden kaynaklandığı iddia edilmektedir. Bu iddialar kimi zaman “fahiş fiyat” uygulandığı yönünde spekülasyon söylemlere de dönüşebilmektedir. Bu duruma yönelik olarak da devletin “azami fiyat”, “azami kâr yüzdeliği” veya “üretici satış fiyatı” gibi sınırlama ve uygulamaları devreye sokması gündeme gelmektedir. Ancak, KKTC piyasasında fiyatların gerçekte ne düzeyde olduğu ekonomik yakınsama içinde olduğu Türkiye ile kıyaslandığında daha doğru bir şekilde ortaya çıkabilecektir.

Bu çalışmanın amacı da KKTC’de belli bir ürün sepeti oluşturarak Türkiye ile karşılaştırmalı bir analiz yapmak, fiyatların oluşumunu etkileyen faktörleri tespit etmek ve bu kapsamda politika önerileri geliştirmektir. Bununla birlikte, belli başlı girdi fiyatları, imalatçıya ve perakendeciye satış fiyatları devlet tarafından belirlenen ve bunun dışında önemli miktarda sübvansane edilen 1 (bir) LT. UHT süt fiyatıyla Türkiye’deki 1 (bir) LT. UHT süt fiyatı karşılaştırılması yapılarak piyasaya müdahalenin sonuçları örneklendirilmiştir.

⁷ Hayat pahalılığı: Belirli bir dönemde, bir ekonomideki hane halklarının tüketim kalıbına uygun olarak seçilmiş mal ve hizmetlerden oluşan bir sepette yapılan toplam harcama miktarını gösteren bir büyüklüktür.

1.1. Yöntem

Belirli ürünlerdeki fiyat eğiliminin belirlenebilmesi adına güncellenmiş araştırma ve anketlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda, Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO) tarafından oluşturulan üç kişilik bir ekip belirlenen ürünlerin KKTC'de faaliyet yürüten üç marketteki raf fiyatlarını tespit edebilmek için bir araştırma yapmıştır. Söz konusu marketlerin tercih edilmesinin sebebi bunların KKTC halkının genellikle kullanmakta olduğu marketler olmasıdır. Bahse konu ürünlerin fiyatları Türkiye'de faaliyet gösteren iki büyük / bilinen marketin online siparişler için kullandıkları web sitelerinden elde edilen fiyatlarla karşılaştırılmıştır. Bu iki büyük / bilinen markette bulunmayan ürünlerin fiyatları ise diğer online alışveriş sitelerinden elde edilmiştir.

Araştırma kapsamında KTTO tarafından belirlenen **152 ürünün** fiyatı incelenmiştir. Ürün fiyatları KKTC'de KTTO tarafından ve Türkiye'de ise online olarak araştırıldığından ayrı ayrı toplanmıştır. Bu sebeple her ürünün aynısı bulunamamıştır. Tüm ürünler aynı gramaj veya adetle de satılmayabilmektedir.

Fiyat karşılaştırmasında iki yöntem kullanılmıştır:

1- En Ucuz Market Raf Fiyat Farkı: Bu yöntemde, KKTC ve Türkiye'de yukarıda adı geçen marketlerde satılan bir ürünün hem KKTC'de hem de Türkiye'de aynı markalar kullanılarak en ucuzlarından bir sepet yapılmış, bu sepette yer alan ürünlerin fiyatları toplanarak ortalamaları alınmış ve bu ortalama fiyatlar arasındaki fark oransal olarak tespit edilmiştir. (Örneğin, makarna için verilen 6 farklı markanın farklı marketlerdeki en ucuz fiyatları toplanmış ve ortalamaları alınmıştır.)

2- Ortalama Fiyat Farkı: Bu yöntemde, KKTC ve Türkiye'deki adı geçen marketlerde elde edilen fiyatların ortalaması hesaplanmıştır. Bazı ürünler her markette aynı gramaj/adetle satılmamaktadır. Bu durumda olan ürünlerin kilogram (veya 100 adet) fiyatları tespit edilerek hesaplama yapılmıştır. Her ürünün farklı markalarından bir sepet oluşturulmuş ve sepette yer alan ürünlerin fiyatlarının ortalaması alınmış, bu ortalama fiyatlar arasındaki fark oransal olarak tespit edilmiştir. Örneğin, makarnalar için KKTC'deki marketlerdeki ortalama fiyatlarla Türkiye'deki marketlerden bulunan aynı makarnaların fiyat ortalaması karşılaştırılmıştır. Aynı gramajla satılmayan ürünler de kilograma çevrilerek karşılaştırılmıştır. 152 üründen açıklanan kriterlere uygun olan 86 tanesi karşılaştırılmıştır.

KKTC ekonomisi, Türkiye ekonomisi ile önemli düzeyde bir paralellik arz etmekle birlikte, KKTC'nin kendi içsel ve dışsal faktörlerinden kaynaklanan nedenlerle belirli ekonomik göstergelerde farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. KKTC'nin coğrafi konumunun yol açtığı navlun maliyetleri, yüksek enerji maliyetleri, kira maliyetleri, faiz oranları, banka muhabere ve sair ithalât giderleri ile vergi, harç ve resimleri bu farklılıklara yol açan faktörlerden bazılarıdır. Sayılan bu faktörler “1977 Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) Yasası” 2'nci maddesinin “b” fıkrasında belli bir miktarda ürünün makul fiyatının belirlenmesi için de tespit edilmiştir.

Bu bağlamda, KKTC'de seçili ürünlerde oluşan fiyatların makul olup olmadığı tespit edilirken söz konusu fiyatların oluşmasındaki etmenler de değerlendirilmiştir.

İki ülke arasındaki hayat pahalılığı farkını hesaplayabilmek için bazı varsayımlara ihtiyaç duyulmaktadır. En önemli varsayım, her iki ülkenin de benzer tüketim kalıplarına sahip olduğu varsayımdır. Bu varsayımınla tek bir sepet oluşturularak her iki ekonomide bu sepete dâhil olan mal ve hizmetlerin fiyatları karşılaştırılmıştır. Veriye erişim kolaylığı ve zaman darlığı da göz önüne alınarak tüketim kalıpları KKTC'de belirlenen ağırlıklar baz alınarak oluşturulmuştur. Ayrıca Türkiye ekonomisinin gerek rakamsal büyüklüğü gerekse coğrafi genişliğinden kaynaklanan bölgesel farklılıklar da göz ardı edilerek Türkiye geneli ortalamaları bu çalışmada kullanılmıştır. Fiyatların oluşması sürecine ise ekonomik ve sosyal birçok etken etki edebilmektedir. Öncelikle piyasa koşulları, fiyata etki edebilen en önemli faktörlerden bir tanesidir. Piyasada belirgin rekabet koşullarının bulunup bulunmadığı yanında talebin esnekliğine kadar varabilecek arz ve talebi etkileyebilen koşullar etkili olabilmektedir.⁸ Bu varsayımlar arz-talep dengelerinin göz ardı edilmesi açısından önemlidir.

1.2. Kapsam

Araştırma kapsamında;

- KKTC piyasasındaki temel ürünlerin raf fiyatlarının tespit edilmesi,
- Fiyatların oluşumunun incelenmesi,
- Türkiye'deki muadil ürünlerin fiyatlarının ve bu fiyatların oluşumundaki etkenlerin tespit edilerek KKTC'deki fiyatlarla ve fiyatların oluşumundaki etkenlerle karşılaştırılması ve

⁸ Yenal Süreç, TC-KKTC Hayat Pahalılığı Karşılaştırması Raporu, KKTC Merkez Bankası, 2010, s.3.

- Bulgular ışığında değerlendirme ve önerilerin paylaşılması hedeflenmiştir.

Fiyat karşılaştırması Tablo-1’de yer alan ürün gruplarını kapsamaktadır. Tablo-1’de de görülebileceği üzere bu ürün gruplarının KKTC’de uygulanan tüketici fiyatları endeksi sepeti içindeki toplam payı % 2,59’dur. **Bir başka anlatımla, “fahiş fiyat” iddiaları nedeniyle araştırma konusu olan mal grupları KKTC İstatistik Kurumu’nun tüketici fiyatlarındaki artışı hesaplarırken dikkate aldığı ürünlerin toplam fiyatının sadece % 2,59’unu teşkil etmektedir.**

Tablo 1: Ürün Grupları ve Enflasyon Sepeti İçindeki Payları

Ürün Grubu	Sepetteki Pay (%)
Makarna Çeşitleri	0,14
Pirinç Çeşitleri	0,22
Teneke Sıvı Yağ	0,31
Çamaşır Tozları	0,24
Yumuşatıcı (Konsantre)	0,03
Yumuşatıcı	0,13
Deodorantlar	0,05
Şampuanlar	0,12
Çamaşır Suyu(Jel)	0,02
Tuvalet Kâğıdı	0,25
Çocuk Mamaları	0,12
Diş Macunu	0,06
Islak Mendil	0,05
Duş Jeli	0,05
Mop (İplikli)	0,03
Kalıp Sabun	0,01
Sıvı Sabun	0,06
Konserve Nohut	0,05
Ton Balık	0,13
Bolibif	0,19
Bulaşık Deterjanı	0,15
Sprey Mutfak	0,01
Zeytin	0,09
Bulgur	0,08
Bebek Bezi	0,21
Toplam	2,59

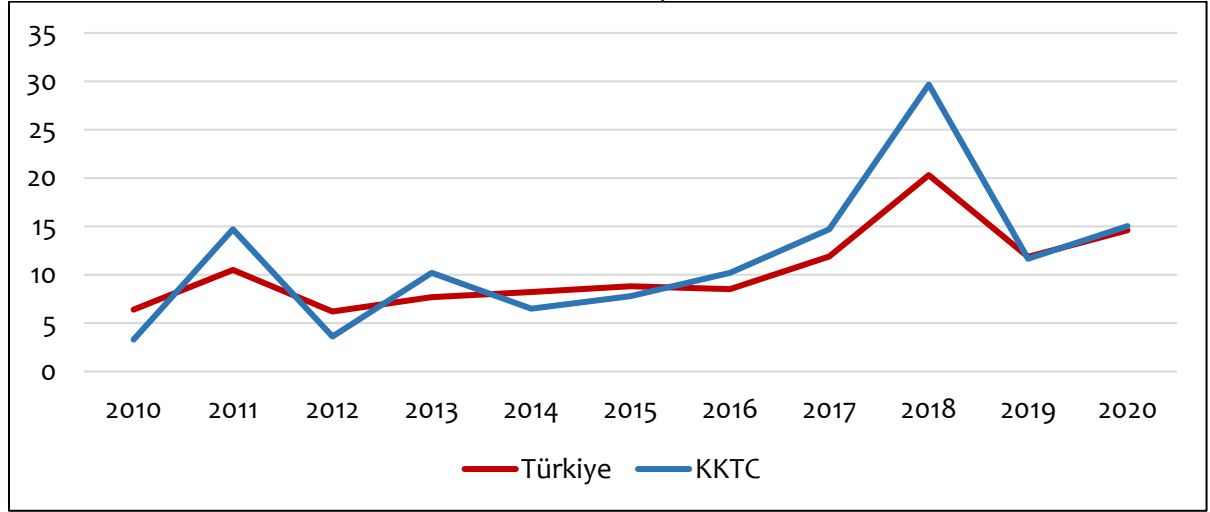
İlaveten, iki ülkedeki asgari ücretin işverene maliyeti, elektrik ve su fiyatları karşılaştırılmıştır. Yapılan araştırma, ürünlerin 7-10 Ocak 2021 tarihleri arasındaki fiyatları kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

2. KKTC VE TÜRKİYE ARASINDA KARŞILAŞTIRMALI ÜRÜN FİYATLARI ANALİZİ

KKTC ekonomisi, Türkiye ekonomisi ile önemli düzeyde bir yakınsama sağlamıştır. Para birliği yanında ekonomik birçok aktivitenin paralellik arz ettiği KKTC ile Türkiye'nin hayat pahalılığı karşılaştırması -her iki ülkenin kendine özgü dinamikleri olsa da- KKTC'deki fiyat seviyelerine ilişkin bir fikir verebilmektedir.

Ekonomik aktivite ve ticaretteki yakınlık KKTC ekonomisi ile Türkiye ekonomisinde oluşan enflasyona da yansımaktadır. İki ülkenin enflasyon trendinin yakın seyrettiği Grafik-1'de görülmektedir.

Grafik 1: KKTC-Türkiye Enflasyon Oranlarının Gelişim Seyri

Kaynak: TÜİK ve KKTC İstatistik Kurumu

COVID-19 döneminde birçok ülke belirli ürünlerin ithalatını ya da ihracatını kısıtlamak, gümrük vergilerini artırmak ya da ilave vergiler uygulamak gibi olağanüstü politikalara başvurmuştur. Türkiye de Nisan-Ağustos aylarında yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile AB ülkeleri ve Serbest Ticaret Anlaşması imzalanan ülkeler haricindeki ülkelerden ithal edilen binden fazla ürüne % 30'a varan oranlarda geçici ilave gümrük vergisi getirmiştir. Bu vergilerin, en çok Çin'den yapılan ithalatı etkilediği öngörülmüştür.⁹

⁹ Ayşegül Taşöz Düşündere ve İlderya Avşar Koyuncu, "Yeni İlave Gümrük Vergileri Türkiye için Ne İfade Ediyor?", TEPAV, <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10144>; Erişim Tarihi: 3 Ocak 2021. "400'ün üzerinde ithal ürüne ilave gümrük vergisi getirildi", Bloomberg HT, <https://www.bloomberght.com/400-un-uzerinde-ithal-urune-ilave-gumruk-vergisi-getirildi-2258894>, Erişim Tarihi: 3 Ocak 2021. Dünya, "Tarım ürünlerine ilave gümrük vergisi", <https://www.dunya.com/ekonomi/tarim-urunlerine-ilave-gumruk-vergisi-haberi-476928>, Erişim Tarihi: 3 Ocak 2021.

Gümrük vergileri zaman zaman yerli üretimi güçlendirme amacıyla bir politika aracı olarak kullanılabilir. Bu politika seçili ürünlerde üretim kapasitesini artıracak ilave politika araçlarıyla desteklenebilirse anlam kazanmaktadır. Bu araçlar seçili ürünlerin kendi piyasa dinamiklerine göre belirlenmektedir. Bu çerçevede kapsamlı bir stratejinin benimsenmesi, açıklanması ve uygulanması elde edilen somut faydaları artırmaya katkı sunacaktır. Nitekim bu vergilerin etkileri üründen ürüne değişiklik gösterebilmektedir. Vergi uygulamasının nihai ürüne mi yoksa yurtiçinde ikame edilemeyen ara mallara mı yönelik olduğu önemlidir. Bunun yanında vergiye tabi olmayan diğer ülkelerden yapılan ithalatın fiyatı da politikanın etkisinde belirleyici olmaktadır. Örneğin, Çin'den alınan ürünler hala alternatiflerine göre daha ucuzsa söz konusu ürünlerin alınmaya devam edileceği, dolayısıyla ilave vergilerin yalnızca üretim maliyetini artıracığı ve bu suretle hem enflasyona olumsuz yansıtacağı hem de yerli üreticiyi zayıflatma olasılığının bulunduğu dile getirilmektedir.¹⁰ Öte yandan, gümrük vergisi getirilen ürünlerde vergi süreci Nisan-Eylül olarak öngörülmüşse de ekonomide “fiyatların yapışkanlığı” ilkesi gereği fiyatı artan ürünlerin fiyat açısından eski seviyelerine ulaşması bazen mümkün olmamaktadır. Nitekim Türkiye’de 2020 yılı TÜFE oranı % 14,60 olarak gerçekleşirken, ÜFE’de yıllık artış % 25,15, imalat fiyatlarında artış % 27,32, ara malı fiyatlarında ise % 32,92 olmuştur.

Yukarıda açıklanan politika gereğince Türkiye’de ithal mallara uygulanan geçici gümrük vergileri karşılaştırmalı analizde KKTC’yi avantajlı kılsa da asgari ücret, elektrik ve su gibi temel sabit maliyetlerde KKTC aleyhine ciddi bir fark bulunmaktadır. Bunun yanı sıra iletişim maliyetleri, kiralardan dövizde endeksli olması, stok maliyeti, iade işlemlerinin zor olması ve finansman maliyetleri de KKTC’deki işletmelerin aleyhine olan unsurlardır. Tablo-2’de de görülebileceği üzere kısa süre içerisinde 2020 enflasyonu oranında (%15,03) artış yapılacağı da varsayıldığında bir asgari ücretlinin işverene maliyetinin KKTC’de Türkiye’ye kıyasla % 22,30 daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Elektrik birim fiyat karşılaştırmasında bu oran % 48,26’ya çıkmaktadır. Tır navlun maliyetleri de benzer oranlarda KKTC’deki işletmeler aleyhine farklılıklar arz edebilmektedir.

¹⁰ Sait Akman, “İthalatta İlave Gümrük Vergileri Ne Anlama Geliyor?–II”, TEPAV, <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10148>, Erişim Tarihi: 3 Ocak 2021

Tablo 2: KKTC-TC Asgari Ücret, Elektrik, Su Maliyet Karşılaştırması

	KKTC	T.C.	FARK (%)
Asgari Ücret (2020)	4.469,40	3.458,03	29,25
Asgari Ücret (2021)	5.141,15*	4.204	22,30
Elektrik Birim Fiyat (TL/kWh)	1,0598**	0,7148	48,26
Su***	7	8,47	-17,35

*2020 yılı enflasyonu olan %15,03 kadar artırılmıştır.

** Maktu ücret ve KIB-TEK tarafından abonelere yüklenen fahiş abonelik ve dağıtım yatırımları dâhil edilmemiştir.

*** Atık su fiyatı ve KDV dâhil edilmemiştir.

KKTC’de ithal ürünlerin raf fiyatlarını doğrudan etkileyen bir diğer maliyet unsuru ise uygulanmakta olan fon ve vergilerdir. Bazı ürünlerde % 26’ya kadar çıkabilen fon oranları nedeniyle KKTC raf fiyatlarında dezavantajlı konumda olabilmektedir.

Enflasyonda yakın bir seyir izleyen ancak çeşitli alanlarda farklılıklar arz edebilen maliyetlerle oluşturduğu bilinen iki ülkenin bazı ürünlerine ilişkin fiyat karşılaştırmaları aşağıda detaylı bir şekilde paylaşılmaktadır.

2.1. Ürünlerin Karşılaştırılması

25 ürüne ilişkin çeşitli markalar gıda, temizlik ve kişisel bakım ürünleri olarak gruplandırılmıştır. Aşağıda ürün ve ürün grubu bazında ayrı ayrı değerlendirmelere yer verilmiştir. Bununla birlikte bolibif ve mop ürünlerinin aynısı Türkiye’de bulunmadığından karşılaştırma yapılamamıştır.

2.1.1. Gıda Ürün Grubu

Makarna: 6 farklı makarna markasının KKTC’deki ve Türkiye’deki fiyatları karşılaştırıldığında en ucuz market raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %18,1, ortalama fiyat farkları alındığında ise %15,98 daha pahalı olduğu görülmektedir.

Pirinç: KKTC'deki yedi farklı pirinç markasının fiyatları alınmasına rağmen bu markalardan sadece bir tanesi Türkiye'de bulunabilmiştir. Bulunan bir markanın fiyatı ile KKTC'deki en ucuz fiyat karşılaştırıldığında KKTC'nin %24,81 daha pahalı, ortalama fiyat karşılaştırıldığında %30,34 daha pahalı olduğu görülmüştür. **Karşılaştırılan ürünün kilogram fiyat aralığı KKTC'de 24,9 TL ile 28,7 TL arasında değişirken, yerli 6 üründeki kilogram fiyat aralığı 11,25 TL ile 17,81 TL arasındadır.**

Sıvı yağ: KKTC'deki fiyatları verilen iki farklı marka sıvı yağın en düşük fiyatları ile Türkiye'deki en düşük fiyatlar karşılaştırıldığında KKTC'nin Türkiye'ye göre %6,1 daha ucuz, ortalama fiyatlar alındığında ise %9 daha pahalı olduğu görülmektedir.

Çocuk Maması: KKTC'deki fiyatları verilen 4 farklı marka çocuk mamasından 3'ünün fiyatları Türkiye'den temin edilebilmiştir. Buna göre, 3 markanın en ucuz raf fiyatları baz alındığında KKTC'nin %14,4, ortalama fiyatlar baz alındığında ise %7,99 daha ucuz olduğu görülmektedir.

Konserve Nohut: Fiyatları verilen 4 farklı markanın en ucuz fiyatları karşılaştırıldığında KKTC'nin %10,5 daha ucuz, ortalama fiyatlar karşılaştırıldığında ise KKTC'nin %8,79 daha pahalı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ton Balık: Verilen 4 farklı markadan sadece bir tanesi ile anlamlı karşılaştırma yapılabilmektedir. Buna göre, en ucuz fiyat baz alındığında %15, ortalama fiyatlar baz alındığında ise %6,35 KKTC'nin daha ucuz olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırılan ürünün kilogram fiyat aralığı KKTC'de 42,03 TL ile 62,19 TL arasında değişirken, yerli bir markanın kilogram fiyatı 46,87 TL'dir.

Zeytin: KKTC'den verilen 4 farklı markanın bir tanesi Türkiye'de bulunabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC'nin %39,71, ortalama fiyat baz alındığında ise %24,41 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir. **Karşılaştırılan ürünün kilogram fiyatı KKTC'de 29,2 TL ile 35,98 TL arasında değişirken, yerli markaların kilogram fiyat aralığına bakıldığında ise bir kilogram zeytinin fiyatı 25,25 TL ile 37,24 TL arasında değişmektedir.**

Bulgur: Verilen 5 farklı markadan bir tanesi Türkiye'de bulunabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC'nin %13,08, ortalama fiyat baz alındığında ise %49,18 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir. **Karşılaştırılan ürünün kilogram fiyatı KKTC'de 8,99 TL ile 13,95 TL arasında değişirken, yerli markaların kilogram fiyat aralığına bakıldığında ise bir kilogram bulgurun fiyatı 4,99 TL ile 9 TL arasında değişmektedir.**

2.1.2. Temizlik Ürün Grubu

Çamaşır Tozları: Verilen 7 farklı çamaşır tozu markasından 6 tanesi Türkiye’de bulanabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %16,57 daha ucuz, ortalama fiyat baz alındığında ise %5,61 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırılan ürünlerin kilogram fiyat aralığı KKTC’de 4,94 TL ile 10,72 TL arasında değişirken, yerli bir markanın kilogram fiyatı 7,49 TL’dir.

Yumuşatıcı (Konsantre): Verilen 5 farklı yumuşatıcı markasından 4 tanesi Türkiye’de bulunabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %16,72, ortalama fiyat baz alındığında ise %2,34 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırılan ürünlerin litre fiyat aralığı KKTC’de 8,61 TL ile 17,35 TL arasında değişirken, yerli bir markanın litre fiyatı 13,19 TL’dir.

Yumuşatıcı: Verilen 5 farklı yumuşatıcı markasından Türkiye’de 4 tanesi bulunabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %6,11 daha ucuz, ortalama fiyat baz alındığında ise %2,04 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırılan ürünlerin litre fiyat aralığı KKTC’de 4,78 TL ile 8,66 TL arasında değişirken, yerli bir markanın litre fiyat aralığı 5,63 TL ile 6,96 TL arasında değişmektedir.

Çamaşır Suyu: Verilen 5 farklı çamaşır suyu markasından 4 tanesi Türkiye’de bulanabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %19,65 daha ucuz, ortalama fiyat baz alındığında ise %24,39 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırılan ürünlerin litre fiyat aralığı KKTC’de 3,87 TL ile 10,06 TL arasında değişirken, yerli iki markanın litre fiyat aralığı 1,48 TL ile 4 TL arasında değişmektedir.

Tuvalet Kâğıdı: Verilen 9 farklı tuvalet kâğıdı markasından 6 tanesi Türkiye’de bulanabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %27,13, ortalama fiyat baz alındığında ise %15,32 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir. . Karşılaştırılan ürünlerin 100 adete endekslenmiş fiyat aralığı KKTC’de 91,04 TL ile 161,45 TL arasında değişirken, yerli üç markanın fiyat aralığı 91,25 TL ile 124,96 TL arasında değişmektedir.

Islak Mendil: Verilen 6 farklı ıslak mendil markasının tamamı Türkiye’de bulanabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %38,82, ortalama fiyat baz alındığında ise %25,04 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir.

Kalip Sabun: Verilen 6 farklı kalıp sabun markasından 4 tanesi Türkiye’de bulanabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %7,96, ortalama fiyat baz alındığında ise %53,18 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir.

Sıvı Sabun: Verilen 4 farklı sıvı sabun markasından 3 tanesi Türkiye’de bulanabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %5,81 daha ucuz, ortalama fiyat baz alındığında ise %5,29 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırılan ürünlerin litre fiyat aralığı KKTC’de 11,5 TL ile 65,83 TL arasında değişirken, yerli üç markanın litre fiyat aralığı 13 TL ile 19,98 TL arasında değişmektedir.

Bulaşık Deterjanı: Verilen 5 farklı bulaşık deterjanı markasından 3 tanesi Türkiye’de bulunabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %13,46, ortalama fiyat baz alındığında ise %10,22 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırılan ürünlerin litre fiyat aralığı KKTC’de 8,33 TL ile 21,63 TL arasında değişirken, yerli dört markanın litre fiyat aralığı 3,98 TL ile 10,64 TL arasında değişmektedir.

Sprey Mutfak: Verilen 5 farklı bulaşık deterjanı markasından 3 tanesi Türkiye’de bulunabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %22,03, ortalama fiyat baz alındığında ise %0,23 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırılan ürünlerin litre fiyat aralığı KKTC’de 16,4 TL ile 30,8 TL arasında değişirken, yerli iki markanın litre fiyat aralığı 13,32 TL ile 25,6 TL arasında değişmektedir.

2.1.3. Kişisel Bakım Grubu

Deodorant: Verilen 3 farklı deodorant markası en ucuz raf fiyatı baz alınarak karşılaştırıldığında KKTC’nin %18,51, ortalama fiyat baz alındığında ise %0,32 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir.

Şampuan: Verilen 8 farklı şampuan markası en ucuz raf fiyatı baz alınarak karşılaştırıldığında KKTC’nin %19,65 daha ucuz, ortalama fiyat baz alındığında ise %5,05 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir.

Diş Macunu: Verilen 5 farklı diş macunu markası en ucuz raf fiyatı baz alınarak karşılaştırıldığında KKTC’nin %8,51 daha pahalı, ortalama fiyat baz alındığında ise %12,87 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir.

Duş Jeli: Verilen 5 farklı bulaşık deterjanı markasından 3 tanesi Türkiye’de bulanabilmiştir. Buna göre, en ucuz raf fiyatı baz alındığında KKTC’nin %16,26, ortalama fiyat baz alındığında ise %1,48 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir.

Bebek Bezi: Verilen 5 farklı bebek bezi markası en ucuz raf fiyatı baz alınarak karşılaştırıldığında KKTC’nin %5,41 daha ucuz, ortalama fiyat baz alındığında ise %11,24 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen ürünlerin karşılaştırılmasına ilişkin zet, Tablo-3’de görülmektedir.

Tablo 3: KKTC ve Türkiye’deki Bazı rnlerin Fiyatlarının Karşılaştırılması

rnler	En ucuz Market Raf Fiyatı Farkı (%)	Ortalama Fiyat Farkı (%)
Makarna eşitleri	18,10	15,98
Pirinç eşitleri	24,81	34,34
Sıvı yağ	-6,10	9
Çamaşır tozları	-16,57	5,61
Yumuşatıcı (konsantre)	-16,72	-2,34
Yumuşatıcı	-6,11	2,4
Deodorantlar	-18,51	-0,32
şampuanlar	-19,65	5,05
Çamaşır suyu	-19,65	24,39
Tuvalet kâğıdı	-27,13	-15,32
ocuk mamaları	-14,40	-7,99
Diş macunu	8,51	-12,87
Islak mendil	-38,82	-25,04
Duş jeli	-16,26	-1,48
Kalıp sabun	7,96	53,18
Sıvı sabun	-5,81	5,29

Tablo 3: KKTC ve Türkiye'deki Bazı Ürünlerin Fiyatlarının Karşılaştırılması (devamı)

Ürünler	En ucuz Market Raf Fiyatı Farkı (%)	Ortalama Fiyat Farkı (%)
Konserve nohut	-10,50 ↓	8,79 ↑
Ton balık	-0,15 ↓	-0,06 ↓
Bulaşık deterjanı	-13,46 ↓	-10,22 ↓
Sprey mutfak	-22,3 ↓	-0,23 ↓
Zeytin	39,71 ↑	39,71 ↑
Bulgur*	13,08 ↑	49,18 ↑
Bebek bezi	-5,41 ↓	11,24 ↑

* E.T (K-I) 3-2019 sayılı karar ile Bakanlar Kurulu; 17.06.2019 tarihinden itibaren, bulgur ithalatında ithalatçılara, ülkemiz ürünü olan bulgurdan aldıkları miktarın 2 katı kadar ithal izni verilmesine karar vermiştir.

Tablo 3, aynı markaların her iki ülkedeki raf fiyatlarına göre hazırlandığından, KKTC'deki yerli ürünler ve Türkiye'de bulunmayan ancak KKTC'de satılan diğer ürünler de dikkate alındığında, KKTC'deki raf fiyatları bakımından daha geniş bir fiyat aralığında söz konusu ürünlere erişilebildiği göz önünde bulundurulmalıdır.

2.2. Ürün Gruplarının Karşılaştırılması

Karşılaştırılan 23 ürüne ilişkin çeşitli markalar; gıda, temizlik ve kişisel bakım ürünleri olarak üç gruba ayrılmıştır.

Verilen 19 gıda ürünlerinde en ucuz raf fiyatı baz alınarak karşılaştırma yapıldığında KKTC'nin %7,25, ortalama fiyat baz alınarak karşılaştırma yapıldığında ise %2,41 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir.

Verilen 43 temizlik ürünüde en ucuz raf fiyatı baz alınarak karşılaştırma yapıldığında KKTC'nin %19,42, ortalama fiyat baz alınarak karşılaştırma yapıldığında ise %8,23 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir.

Verilen 24 kişisel bakım ürünüde en ucuz raf fiyatı baz alınarak karşılaştırma yapıldığında KKTC'nin %7,32 daha ucuz, ortalama fiyat baz alınarak karşılaştırma yapıldığında ise %3,60 daha pahalı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: KKTC ve Türkiye’deki Bazı Ürün Gruplarının Fiyatlarının Karşılaştırılması

Ürün Grubu	En ucuz Market Raf Fiyatı Farkı (%)	Ortalama Fiyat Farkı (%)
Gıda	-7,25 ↓	-2,41 ↓
Temizlik	-19,42 ↓	-8,23 ↓
Kişisel Bakım	-7,32 ↓	3,60 ↑

2.3. Tüm Ürünlerin Tek Sepette Karşılaştırılması

23 ürünü kapsayan 86 farklı marka ürün tek bir sepette alındığında ve en ucuz raf fiyatı baz alınarak karşılaştırma yapıldığında KKTC’nin %12,42, ortalama fiyat baz alınarak karşılaştırma yapıldığında ise %2,32 daha ucuz olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: KKTC ve Türkiye’deki Ürün Fiyatlarının Tek Sepette Karşılaştırılması

	En ucuz Market Raf Fiyatı Farkı (%)	Ortalama Fiyat Farkı (%)
Tüm Ürünler (Tek Sepette)	12,42 ↓	2,32 ↓

2.4. Süt Fiyatlarının Karşılaştırması

KKTC’de UHT süt imalatı konusunda KİT benzeri bir kurum olan bir marka piyasanın büyük bölümünü tutmaktadır. **İmalatçıya süt satışı ve en önemli süt girdisi olan arpa fiyatları devlet tarafından belirlenmektedir.** 1 Ocak 2021 tarihinde 1 LT. soğuk sütün imalatçıya satışı 2,94 TL’dir. 2,94 TL’den alınan süt bu marka tarafından 1 LT.’si 6,8 TL’den marketlere satılmaktadır. Türkiye’de ise muadil bir marka 6,95 TL, diğer bir markası ise 6,45 TL’dir. KKTC’deki marka marketlerde 7,25’e satılmaktadır. Yani KKTC’de piyasanın büyük bölümünü tutan marka Türkiye’deki muadil bir markadan %4,3, diğer bir muadil markadan ise %12,4 pahalı satılmaktadır. Aynı marka Yarım Yağlı 1 LT. süt raf fiyatı 7,35 TL iken Türkiye’deki muadil marka fiyatı 5,75 TL, Türkiye’deki diğer bir muadil marka fiyatı ise 5,25 TL’dir. Yarım Yağlı sütte söz konusu marka Türkiye’deki muadil markadan %27,8, diğer bir muadil markadan ise %40 daha pahalıdır. **Dolayısıyla girdileri, üretici ve imalatçı satış fiyatları hükümet tarafından belirlenen ve KKTC’de üretilen 1 LT. UHT süte son kullanıcılar büyük oranda Türkiye’den daha pahalı bir şekilde ulaşmaktadır.** KKTC’deki bir başka yerli markanın raf fiyatı ise 6,80 TL’dir yani Türkiye’deki muadil bir markadan %2,16 daha ucuz, muadil diğer bir

markadan ise %5,43 daha pahalıdır. Bilhassa paketlemede kullanılan ana malzemenin döviz bazlı oluşu ve KKTC'nin görece küçük bir piyasa oluşundan kaynaklanan fiyat dezavantajları göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'deki muadil ürünlerle karşılaştırmada belirli oranlarda farklar anlaşılır olsa da raf fiyatlarının oluşumunda devlet kaynaklı olumsuzluklar hemen göze çarpmaktadır.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

KKTC'de pandemi süresince işletmelere yeterli desteğin sağlanamamış, pandemi sonrası için de kapsamlı bir hazırlık henüz yapılmamıştır. Bununla birlikte, 1977 Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) Yasası kapsamında yayınlanan Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) Emirnameleri ile fiyatların kontrol altına alınmasına yönelik girişimlerle karşılaşılmaktadır.

KKTC'de yaşanan hayat pahalılığı dönem dönem gündeme gelmekte, söz konusu pahalılığın üretici, ithalatçı, toptancı veya perakendecilerin uyguladığı fiyat tarifesiinden kaynaklandığı iddia edilmektedir. Bu iddialar kimi zaman “fahiş fiyat” uygulandığı yönünde spekülasyonlara de dönüşebilmektedir. Bu duruma yönelik olarak da devletin “azami fiyat”, “azami kâr yüzdeliği” veya “üretici satış fiyatı” gibi sınırlama ve uygulamaları devreye sokması gündeme gelmektedir. Ancak, KKTC piyasasında fiyatların gerçekte ne düzeyde olduğu ekonomik yakınsama içinde olduğu Türkiye ile kıyaslandığında daha doğru bir şekilde ortaya çıkabilecektir.

Bu kapsamda yapılan araştırma sonucunda;

- Her serbest piyasada olduğu gibi KKTC'deki ürünlerin marketlerdeki raf fiyatları arasında ciddi farklılıklar görülmektedir. Bazı ürünlerin fiyatları KKTC içerisinde farklı marketlerde yarı yarıya bile fark edebilmektedir.
- İncelenen ürünlerde fahiş bir fiyat olmadığı açıkça görülmektedir. Öte yandan, serbest piyasa gereği KKTC içerisindeki farklı marketlerde olabilen önemli fiyat farkları gibi, KKTC ve Türkiye'deki marketlerin raf fiyatları arasında da farkların olması olağan bir durumdur.

- Fiyatların devlet tarafından tespit edilmesi durumunda rekabet koşulları ortadan kalkacağı gibi bu durumun KKTC’de et, süt, elektrik gibi ürünlerde tecrübe edildiği üzere son kullanıcıların serbest piyasanın belirleyeceği fiyatlardan daha yüksek fiyatlarla karşı karşıya kalmasına yol açacağı değerlendirilmektedir.
- Verilen gıda ürünlerinin tamamı aynı marka ve gramaj bazında karşılaştırılmamıştır. Tam karşılaştırılabilen makarna, nohut, sıvı yağ gibi gıda ürünlerinde KKTC’nin daha pahalı olduğu tespit edilmiştir. Ancak tüm gıda ürünlerinden bir sepet yapıldığında KKTC’nin az bir farkla da olsa daha ucuz olduğu görülmüştür. Tam bir karşılaştırma yapılırsa gıda ürünlerinin KKTC’de daha pahalı olduğu görülebilecektir.
- **Bulgur, zeytin ve pirinçte birer ürünle karşılaştırma yapılabilmiş ve bu ürünlerde KKTC’nin daha pahalı olduğu tespit edilmekle birlikte, bu ürünlere ilişkin yerli markaların fiyatlarının daha ucuz olduğu görülmüştür.**
- KKTC’nin coğrafi konumundan kaynaklı ulaşım maliyetleri ile işçilik ve elektrikteki sabit maliyetleri ve ölçek dezavantajından kaynaklı özellikleri de dikkate alındığında, Türkiye’deki spesifik bazı ürünlerle fiyat karşılaştırması yapıp fiyatların fahiş olduğunu ileri sürmek fazla iddialı bir yaklaşım olacaktır. Fiyatların daha objektif ve bilimsel bakış açısıyla genel olarak değerlendirilmesi uygun olacaktır.
- Piyasaya müdahalenin sonuçlarının fiyatların ucuzlamasına imkân vermediği de belli başlı girdi fiyatları, imalatçıya ve perakendeciye satış fiyatları devlet tarafından belirlenen ve bunun dışında önemli miktarda sübvansede edilen 1 (bir) LT. UHT süt fiyatıyla Türkiye’deki 1 (bir) LT. UHT süt fiyatı karşılaştırmasıyla görülmüştür.

Pandemi sürecinde kimi ülkelerin bazı ürünlerde yurtiçi ihtiyaçlarını yeterli seviyede karşılama maksadıyla ihracatlarını kısıtlamaları ve üretim tesislerindeki yavaşlamalar küresel tedarik zincirlerinde arz yönlü şoklara sebep olmuştur. Bu durum, ülkelerin kendine yeterlilik tartışmalarını kuvvetlendirirken, tedarik merkezlerinde çeşitlendirme politikaları izlemelerine yol açmıştır. Bazı ülkeler tedarik merkezlerini daha güvenli ve dost gördükleri ülkelere kaydırma ve çeşitlendirme eğilimine girmiştir.¹¹ Küresel ölçekte korumacı politikalar güçlenmeye başlasa da yüksek oranlı ve istikrarlı büyüme için dış ticaret hala en önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

¹¹ Rajesh Chadha, “Fractured Global Value Chains post COVID-19: Can India gain its missed glory?”, Brookings Institution, <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2020/05/11/fractured-global-value-chains-post-covid-19-can-india-gain-its-missed-glory/>, Erişim Tarihi: 5 Ocak 2021.

Gelinen aşamada tüm diğer devletler gibi KKTC'nin de serbest piyasayı askıya alacak / rafa kaldıracak değil bilakis güçlendirecek bir anlayışla ekonomiye yön vermesi beklenirken tekrardan sözde pahalılıkla mücadele kapsamında 1977 Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) Yasasından medet uman birtakım uygulamaların gündeme getirilmesi ciddi bir sorun olarak değerlendirilmektedir.

KKTC piyasasında fiyatların ucuzlaması için serbest piyasanın sınırlandırılması yönteminin değil pahalılığa sebep olan esas etkenlerin tespit edilerek ortadan kaldırılması yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda yapılabilecek politika önerileri ise şunlardır:

- 1) Konunun kamuoyu önünde değil veriler ışığında ve bilimsel temelde değerlendirilerek zaten pandemi krizi nedeniyle gergin olan toplumsal alanda yeni gerginlikler oluşmasının önüne geçilmesi,
- 2) Orta Vadeli Program yaklaşımıyla gerek işletmelerin gerekse KKTC'de yaşayan herkesin en önemli sorunu olan yüksek sabit maliyetlere ilişkin yapısal düzenlemelere gidilmesi hususunda toplumda tam bir işbirliği ortamının oluşturulması,
- 3) Raf fiyatlarını olumsuz etkileyen dış ticaretteki bürokrasinin azaltılarak zaman ve işlem maliyetlerinin düşürülmesi,
- 4) Son aşamasına kadar getirilmiş olan e-Gümrük sürecinin tamamlanarak gümrük kapılarındaki süre ve maliyet unsurlarının hafifletilmesi.

AÇIKLAMA

Bu rapor, Kıbrıs Türk Ticaret Odası'nın talebiyle, Digi Veri Araştırma Merkezi tarafından hazırlanmıştır.

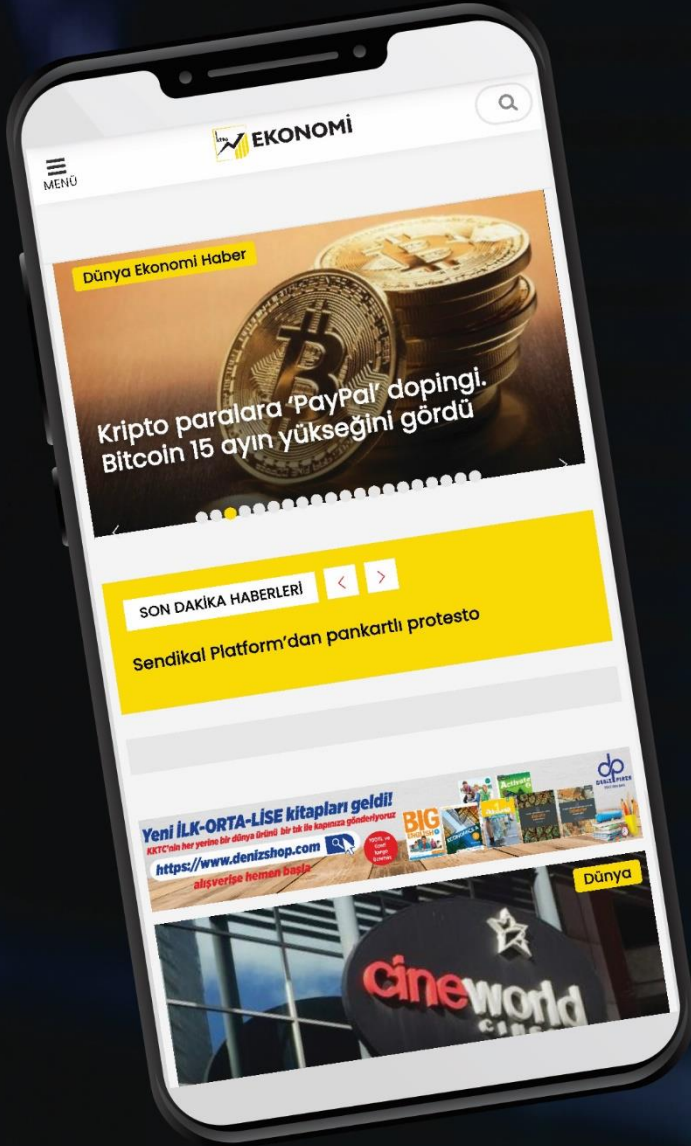

Kıbrıs Türk Ticaret Odası
Adres: 90, Bedrettin Demirel Caddesi, Lefkoşa – KKTC
Tel.: 0392 228 37 60 Faks: 0392 228 30 89
E-Posta: ktto@ktto.net

EKONOMİ

YAYIN HAYATINA BAŞLADI

Ülkemizdeki ve dünyadaki ekonomi haberleri ve gelişmeleri, piyasalardaki son durum ve iş dünyasına dair tüm bilgileri takip edebileceğiniz ve aylık olarak yayımlanan **Ekonomi Gazetemizdeki** röportajlara da ulaşabileceğiniz **KTTO Ekonomi Gazetesi** haber portalı yayın hayatına başlamıştır.

Haber portalına telefon uygulamasından, Facebook ve internet sayfasından ulaşabilirsiniz.

www.kttoekonomigazetesi.com

[@kttoekonomigazetesi](https://www.facebook.com/kttoekonomigazetesi)

KKTC'DE EKONOMİNİN NABZINI TUTUYORUZ...